

Rejtőzködő értékeink nyomában

Az esztergomi Laskai Osvát Antikvárium szervezésében felvidéki kirándulás részesei lehettünk 2018. március 20–22. között, prof. Prokopp Mária művészettörténész vezetésével. A professzor asszony a középkori Magyarország nagy tudású ismerője. A kirándulás során a Szepesség és Sáros vármegye művészettörténeti emlékeivel ismerkedtünk meg. Korábbi előadásaiából ismert volt, hogy a felvidéki szárnyas oltárok a legértékesebb lenyomatai a középkori Magyarországnak. Sajnos még mindig nagyon keveset tudunk a felvidéki kulturális emlékekről. Ezért is készültünk nagy lelkesedéssel az útra, hogy rejtőzködő értékeink közül minél többet megismerhessünk szakavatott vezetőnk segítségével. Az európai szinten is egyedülálló, központosított államforma biztosította az egységes magyar kultúra létrejöttét évszázadokkal ezelőtt. Egy-egy szárnyas oltár, a keresztény hagyományok mellett, megjelenítette és ez által megőrizte hazánk történelmének legfontosabb eseményeit is.

Utunk első állomása Zólyom volt. A város jellegzetes épülete a vár, amelyet Nagy Lajos királyunk építtetett a 14. században. A gótikus stílusban épült vár biztonságos helyen épült, és kényelmes lakhatást biztosított. A Garam és a Szalatna folyó találkozásánál magasodik ez a szabályos négyszög alakú várkastély. Falai között fontos diplomáciai események zajlottak, 1382-ben országgyűlés színhelye volt. A várkastély falai között született 1554-ben Balassi Bálint, a magyar reneszánsz költője. A vár helyiségeiben jelenleg a Szlovák Nemzeti Galéria kiállításai láthatók. Gótikus és modern műalkotásokat állítanak ki. Már itt megcsodálhattunk néhány táblaképet és faragott szobrot, amelyek gótikus szárnyas oltárok részét képezték. A tárlat legérdekesebb része Lőcsei Pál mester munkásságát mutatta be. Láthatók itt a híres lőcsei Szent Jakab-templom oltárait díszítő szobrok másolatai is. A belső vár udvarába vezető kapualjban helyezték el 1994-ben a Balassi Bálint emlékét megőrkítő domborművet, Kő Pál alkotását. Az Esztergomi Balassa Bálint Társaság nevében dr. Prokopp Mária – elnök asszony – megkoszorúzta a bronz emléktáblát. Ezt követően rövid sétát tettünk a város főterén, megtekintettük a Szent Erzsébet-templomot, amely a 14. század végén, gótikus stílusban épült, később, a reneszánsz korában átépítették.

A Garam völgyében haladva, hamarosan Garamszegre érkeztünk, ahol fölkerestük a falucska fatemplomát és haranglábát. A garamszegi evangélikus fatemplom páratlan látnivaló, nem véletlen, hogy 2008 óta az UNESCO Világörökség

részét képezi, több más felvidéki fatemplommal együtt. A Zólyom és Besztercebánya között, a Garam partján található óriási, magtárra emlékeztető, skandináv stílusú templom kizárólag fából, egyetlen szög nélkül épült fel 1726-ban. A templomban 1100 hívő tudja ülve hallgatni az istentiszteletet. A belső térben hat oltárkép található, amelyek helyét az egyházi ünnepek alkalmából változtatják. Az épület előtt három ős öreg, terebélyes hársfa áll, ezeket a templom felszentelésekor ültették, az 1700-as években.

Csodálatos, mesébe illő téli tájon át utaztunk keresztül, amíg megérkeztünk következő állomásunkhoz, Zsigrára. Hősipkás hegyek, vadregényes erdők, hátborzongató magaslatok, meredek patak-völgyek látványa tárult elénk. A szepesi Zsigrá község értékes, római katolikus Szentlélek-templomáról vált híressé. Itt őrzik a Szepesség egyik leghíresebb középkori falképciklusát.

A kora gótikus stílusban épült templom a falu feletti dombról, védőfalak mögül uralja a szepességi tájat. Páratlan értékű, középkori eredetű falfreskói miatt az UNESCO Világörökség része. A templombelsőben a freskókat a 13–15. század között festették. A templomba belépve, a diadalív fölött az utolsó ítélet jelenete fogad. Az északi falon Jézus életéből vett jelenetek láthatók, különösen szép a Krisztust a keresztfán ábrázoló freskó. Az „Életfa kereszt” jelképesen két részre osztja a világot. Ádám és Éva ábrázolása a kereszt mellett, az Ószövetség és az Újszövetség összetartozására utal. A legrégebbi falikép a déli kapu fölötti részen található, 13. századi, a keresztre feszített Krisztust jeleníti meg. Említést érdemel a keretbe foglalt Piéta is. A Mária ölében fekvő Jézust két szent fogja közre. A Szent László királyt ábrázoló freskó is a 13. század vége felé készült. A ma is meglepően jó állapotban lévő freskókat a 17. században – a reformáció idején – lemeszelték, és csak 1870 körül tárták fel újra. A főoltár barokk, hatalmas angyalalakokkal, két oldalán Szent Istvánt és Szent Lászlót láthatjuk.

A templom megtekintése után indultunk Eperjesre, ahol a szállás elfoglalása előtt, esti városnézésen vettünk részt a főtéren. Eperjes Kelet-Szlovákia második legnagyobb városa, az egykori Sáros vármegye székhelye. Kassától északra, erdős hegyektől övezett tágas völgy ölen fekszik. Legkiemelkedőbb nevezetessége a 14. században épített gótikus Szent Miklós templom, amely a csúcsíves csarnoktemplomok mintapéldája. Különlegessége, ahogy a barokk oltárba beillesztették a gótikus szárnyas oltárok maradt részeit, amelyek Szűz Máriát, Szent Miklóst és Szent Adalbertet ábrázolják. A székesegyház 1903-ban, Schulek Frigyes tervei alapján építették újjá, a ma látható formájára. Sűrű hálóboltozat fedi a mennyezetet. A templomban a képektől kezdve a szobrokig csaknem mindent eperjesi mesterek alkottak. A templom megte-

kintése után a szállodába siettünk. A szállás kényelmes, az ellátás bőséges volt.

A következő napon korán keltünk, mert igen gazdag program várt ránk. Elsőként, a legszebb és legkülönlegesebb felvidéki ruszin fatemplomhoz látogattunk el, amely a Sáros megyei Hervartó falucskában található. Az ötszáz lelkes település Bártfa közelében fekszik. A vallásos építészet kiemelkedő alkotása ez a római katolikus fatemplom, amelyet Assisi Szent Ferenc tiszteletére emeltek. A legújabb levéltári kutatások alapján 1593-ban épülhetett a község temploma. Alapanyagául a tiszafát és vörösfenyőt választották. Számos átalakítást élt meg az évszázadok során, de gótikus szerkezete nem változott az idők folyamán. A torony és a nyeregtető is zsindegyel fedett. Belépve a templomba, a szentély és a hajó deszkafalán, gazdag ornamentikájú, teljesen épen megmaradt, különleges falfestmény-sorozat tárult elénk. A Megváltó alakjának két oldalán az öt okos

és öt balga szűz történetét fedeztük fel. A festmény készítője megörökítette Ádám és Éva alakját és Sárkányölő Szent Györgyöt is. A templombelső faragott berendezése reneszánsz kialakítású. A szentélyben megcsodáltuk Alexandriai Szent Katalin, Szűz Mária a kiseddel és Szent Borbála aranyozott, festett szobrát. Ezek az 1400-as évek végén készülhettek. Kívülről magas, vastok kőfal védi az épületet.

Folytatva utunkat, hamarosan megérkeztünk az egykori Sáros vármegye legszebb városába, Bártfára. Az időjárás is derűsebb arcát mutatta, mert ragyogó nap-sütésben sétálhattunk a mesébe illő főtéren, bár a hőmérséklet jóval a fagypont alatt maradt. A városka az aranyművesek egyik legfőbb magyarországi központja volt hajdanán. A teret övező házak legtöbbször a 15. század utolsó harmadában épült. A középkorban kialakult városkép szerencsére napjainkig fennmaradt. Utunk a négyszögletes főtér északi részén álló, gótikus stílusú Szent Egyed plébániatemplomhoz vezetett, amelyet az aranyművesek és a város védőszentjének tiszteletére szenteltek fel. A templom eredeti, gótikus főoltára 1486-ban készült, ebből mára csupán Szent Egyed szobra, valamint Szent István és Szent László táblaképe maradt fenn. Az eredeti főoltárt 1655-ben reneszánsz stílusban átépítették. A ma álló, neogótikus stílusú, 17 m magas

főoltár 1883–1888 között készült, a templom felújítását irányító Steindl Imre tervei alapján. A behajtott szárnyakon a magyar történelem 12 szentté vagy boldoggá avatott személyét, a forgatható szárnyak hátoldalán pedig az Árpád-házból származó szent emberek életének mozzanatait láthatjuk. A templom műkincsekben rendkívül gazdag: 11 faragott gótikus szárnyas oltár, miseruhák, imaszékek, domborművek találhatóak benne, gótikus csillárok díszítik. Síremlékei közül Serédy György a legértékesebb, amely 1557-ből származik. A főtér közepén áll az egykori városháza. Gótikus alapra építették a kora reneszánsz stílusú épületet, az 1500-as évek elején. 400 évig eredeti rendeltetésének megfelelően használtak, ma a Sárosi Múzeum történelmi, egyházművészeti gyűjteménye tekinthető meg itt. A múzeumlátogatás után sétát tettünk a főtéren, a teret övező egykori polgárházak előtt. Bártfa átfogó városrekonstrukció során született újjá. A csodálatosan helyreállított történelmi városmag a Világörökség része. Nem véletlen, hogy a Felvidék ékszerdobozának nevezik a várost.

Következő állomásunk Ólubló vára volt, amely már messziről feltűnt karcsú tornyával a sziklás hegycsúcson. Kissé ijedten néztünk össze: Hogy megyünk oda fel? Kényelmes, 20 perces hangulatos sétával, kanyargó szerpentinén, a havat taposva jutottunk fel a várkapuhoz. Szerencsére csak itt tudtuk meg, hogy 711 m magas csúcson emelkedik a vár. A múltban uralkodók találkozásairól, a lengyel koronázási ékszerrek rejtegetéséről és Benyovszky Móric – a világutazó, Madagaszkár királya – bebörtönzéséről volt híres. Számunkra Mikszáth Kálmán regényéből volt ismerős a település neve: Kísértet Lublón. A lengyel határhoz közel eső várat III. András király építtette a 13. század végén, majd az évszázadok folyamán többször átépítették. A lengyel–magyar határ őrzésén kívül a Lengyelországba vezető fontos kereskedelmi útvonalat biztosította a katonaság. A vár és a város azon szepesi városok közé tartozott, amelyet Luxemburgi Zsigmond magyar király elzálogosított a lengyel királynak 1412-ben, így ez a terület a lengyel kormányzók igazgatása alá került. Ez az állapot 1772-ig tartott. A vár legértékesebb része a torony, amely még a középkor időszakából maradt meg. A 6. emeletről 360°-os

Bártfa, Szent Egyed-templom, szárnyas oltár

Bártfai főtér

kereskedelmi útvonalat biztosította a katonaság. A vár és a város azon szepesi városok közé tartozott, amelyet Luxemburgi Zsigmond magyar király elzalogosított a lengyel királynak 1412-ben, így ez a terület a lengyel kormányzók igazgatása alá került. Ez az állapot 1772-ig tartott. A vár legértékesebb része a torony, amely még a középkor időszakából maradt meg. A 6. emeletről 360°-os

körpanorámában gyönyörködhetünk. A vártörténeti kiállításokat, magyar nyelvű ismertetővel, szabadon járhattuk be.

A csípős hideg után (-5 °C), jól esett beülni a meleg autóbuszba. Következő állomásunk Héthárs Szent Márton temploma volt. Az ősi templom az egykori piactéren található, öles törzsű hársfák mellett. Az 1300-as évek végén kezdtek építeni. A szentélyben található Szűz Mária szárnyas oltár érdekessége, hogy a külső és belső szárnyképek Dürer metszetei alapján készült festmények. 2 m széles szekrényében hársfából faragott, festett-aranyozott három szobor látható. A központi

Héthárs, Szent Márton-templom, szárnyas oltár

alak Szűz Mária a kis Jézussal. Mellettük Szent Márton és Szent Miklós püspököket örökítette meg a világhírű Lőcsei Pál mester, az 1500-as évek elején. A Szent Anna-oltár külső szárnyképein a legismertebb női vértanúk láthatók attribútumaikkal (jelképek). A belső képeken Mária életéből vett jeleneteket találunk. A Pietá-mellékoltár szekrényében 14. századi, gótikus Pietá-szobor található. A templomban egyéb látnivalók is megtekinthetők: sírkölapok, reneszánsz pasztofórium (szentségház), Mária és János közel életnagyságú szobra, feszület, keresztelőmedence, gyámkövek. A szárnyas oltárok külső oldalára leggyakrabban a passiójelenetek kerültek, ezeket a böjti időszakban fordították a hívek felé, amikor a szárnyakat mindig becsukták. A nagyböjti időszakra való tekintettel a szárnyas oltárokat csukott állapotban találtuk. Kérésünkre azonban rövid időre kinyitották, és így megcsodálhattuk a belső képeket és szobrokat is.

Kisszeben Tarca-parti kisváros, műemlékei a város történelmi magvában helyezkednek el. A város jellegzetes építménye a Keresztelő Szent Jánosnak szentelt római katolikus templom, amely gótikus stílusban épült. A templom legértékesebb része a főoltár, amelynek eredetije Lőcsei Pál mester műhelyében készült. A késő gótikus szárnyas oltárok – köztük a kisszebeni is – képes bibliaként szolgált az olvasni nem tudó híveknek. Az ünnepköröknek megfelelően kihajtogatott vagy csukva tartott szárnyakra festett táblákon „olvashatták” a vonatkozó bibliai történetet. A kisszebeni oltár 24 táblaképet az ünnepi oldalon Keresztelő Szent János legendájának, a hétköznapin Mária életének ábrázolása díszítette. Az egykori szárnyas főoltárt, más táblaképekkel és szobrokkal együtt, 1890-ben Budapestre szállították, restaurálták, a Magyar Nemzeti Galériában megtekinthetők. A városka főterén reneszánsz és barokk stílusban épült polgárházak találhatóak, legtöbbjük még felújításra vár.

Kirándulásunk harmadik napján, hogy Eperjes értékeit még jobban megismerhessük, helyis-

merettel jól rendelkező, két kísérő csatlakozott hozzánk. Ábrahám Barna, aki oktató az Eperjesi Egyetem Magyar Nyelv és Kultúra Intézetében, valamint dr. Puss Sándor, a Külhoni Magyarsáért Díjjal kitüntetett felvidéki jezsuita szerzetes, akivel már találkoztunk Esztergomban is, könyvének bemutatóján a Laskai Osvát Antikváriumban.

A délelőtti sétát a görögkatolikus Keresztelő Szent János székesegyházban kezdtük, amely 1754-ben gótikus alapokra épült. Kísérőinktől megtudtuk, hogy Eperjes a görögkatolikus egyház felvidéki központja. A püspöki székesegyház a püspöki palotával

és a görögkatolikus teológiai karral épületegységet alkot. Folytattuk sétánkat a főtér felé, ahol a felső-magyarországi „pártázatos” reneszánsz építészet gyönyörű emlékei vártak, köztük a Rákóczi-palota és a késő gótikus „Caraffa-börtön”. Ez utóbbi elnevezését 1687-ben kapta az eperjesi mészárlások idején. Az „eperjesi hóhéreként” elhíresült Antonio Caraffa császári tábornok 24 magyar protestáns nemesembert végeztetett ki. Hamarosan az Evangélikus kollégiumhoz értünk, amelyet 1667-ben építettek. 1673-ban a katolikusoké lett, majd az evangélikusok 1783-ban kapták vissza. 1887-ben emeletréépítéssel bővítették. Komoly könyv-, természetrajzi és éremgyűjteménnyel rendelkezik. Ebben a kollégiumban tanult, többek között, Thököly Imre, Kossuth Lajos, Dessewffy Arisztid és az eperjesi születésű Maléter Pál is. Az épület mögött, Caraffa verpadja helyén, 1751-ben készített Mária-szobor áll. A főteret övező kis utcácskákon át jutottunk el az eperjesi ferences templomhoz, amelyet eredetileg a karmeliták építettek a 14. század végén, a Szentháromság tiszteletére. A 17. században reneszánsz stílusban átépítették. 1719-ben lett a ferenceseké, akik barokk stílusban ugyancsak átépítették. Kolostor is kapcsolódik hozzá. Ennyi séta és látnivaló után jól esett egy kis frissítő a főtér egyik kávézójában. A Berger Szálloda és Kávéház homlokzatán ma is magyar nyelvű felirat csalogatja a vendégeket.

Közeledve Szepeshelyhez, hamarosan feltűnt a Szepesi vár, amely a 200 méter magas kiemelkedésről uralja a környéket. A 12. század elején épült, Közép-Európa legnagyobb erődítése. Falai között született az utolsó magyar nemzeti király, Szapolyai (Zápolya) János 1487-ben. Szepeshely az esztergomi érsekség Szepesi káptalanjának székhelye a 12. századtól 1776-ig, a szepesi püspökség megalapításáig. Központi épülete a két-tornyú Szent Márton-katedrális. Az eredetileg román templomot az 1470-es években építették át gótikus stílusban. Ekkor készült el a viszony-

lag nagyméretű szentély, és a hajó magassága a kétszeresére nőtt. A templom belseje igazi egyházi kincsestár. A főoltára a 15. században készült Mária-oltár, közepén Máriával és a kis Jézussal, kétoldalt Szent Márton és Szent Miklós püspökökkel, a szárnyakon pedig szentek, köztük magyar királyok alakjaival. A diadalívtól jobbra álló Mária halála-oltár a templom legszebb műalkotása. A déli Szapolyai-kápolnában álló szárnyas oltáron Mária megkoronázása látható, a szárnyakon Mária életének jeleneteivel. Az északi bejárat fölött, az 1317-ből származó hatalmas méretű freskó Károly Róbert királynak a Madonna által való megkoronázását ábrázolja.

Szepeshely, Szent Márton-katedrális

Jellegzetes a kanonoki házak utcája. Itt található az 1652-ből származó késő reneszánsz püspöki palota barokk stílusú átépítéssel, az 1739-ből származó harangláb és a szeminárium épülete, amely eredetileg gótikus stílusú volt, majd később ezt is reneszánsz és barokk stílusban építették át.

Folytattuk utunkat Lőcsére, amely a legszebb felvidéki városok közé tartozik, méltán nevezik a Szepesség ékkövének. A 12. században a Magyar Királyság északi gyepü-vonalán a határőr szolgálatot ellátó „lándzsások” alapították, majd az 1241. évi tatárjárás után IV. Béla király kiváltságai vonzották a németajkú telepeseket is. Lőcse lett a 13. században kialakult Szepes vármegye központja. Lőcse látnivalóinak nagy része a városfallal körülvett óvárosban, a főtéren helyezkedik el. Legfontosabb műemléke a főteret uraló, háromhajós Szent Jakab-templom, a Felvidék második legnagyobb gótikus temploma. A templom a Szent Jakab zárándokút fontos állomása volt. Legértékesebb része a világ legnagyobb, legmagasabb gótikus szárnyas oltára, a Szent Jakab főoltár, Lőcsei Pál mester munkája, hársfából készült. Az oltár központi alakjai a Madonna, Szent Jakab és Evangélista Szent János.

A nyitott képszárnyakon János és Jakab apostolok életének legfontosabb eseményeit ábrázoló domborművek találhatók. Most, nagybőjtben csak csukott állapotban láttuk az oltárt, ez nagy élmény volt főképpen azoknak, akik már jártak Lőcsén, mert így, csak a húsvét előtti héten látható az oltár. A szárnyak külső felületén Jézus Passiójának nyolc táblaképe látható. A szárnyas oltár alsó részén, a predellán, az Utolsó vacsora jelenetét örökítette meg Pál mester. A templomban 12 gyönyörű mellékoltár tekinthető meg, ezek is a késő gótikus faszobrászat remekei. Az 1380 körül készült freskó-sorozatok az északi mellékhajóban a hét fő bűnt és Szent Dorottya

életét jelenítik meg, ezeket Storno Ferenc restaurálta 1872-ben.

A templom mellett a város másik jellegzetes épülete a főtér közepén álló régi városháza, amelyben egészen 1955-ig működött Lőcse város tanácsa. Ismét irodalmi emlékek idéződtek fel. A fekete város című Mikszáth-regény és a belőle készült film alapján mindenkinek ismerősnek tűnt a főtér. Az árkádos városháza, a gótikus Szent Jakab-templom, a reneszánsz patríciusházak és a hírhedt szégyenketrec – minden a helyén volt. Szinte vártuk, hogy megjelenjenek a jól ismert szereplők. A városháza mai, árkádsoros, erkélyes külsejét 1615-ben alakították ki, a tetőből kiemelke-

dő, díszes emeletrészt pedig Schulek Frigyes tervei alapján a 19. század végén épült. A külső falon látható 17. századi freskó öt óriási allegorikus nőalakja a „sarkalatos” erényeket ábrázolja (Okosság, Mértékletesség, Erősség, Türelem, Igazságosság), kibővítve a Türelemmel. Az épületben jelenleg a Szepesi Múzeum várostörténeti kiállítása látható. Az első emeleti gótikus nagyteremben is „ismerősre akadtunk”. A Jókai regényéből ismert lőcsei fehér asszonyt, Korponayné Géczy Juliannát pillanthattuk meg egy ajtónyílásban, amint titkon a labancokat hívja. A főtér 20-as számú házában található a Lőcsei Pál mester munkásságát bemutató kiállítás, a legfontosabb műveinek másolataival. Egy kis séta következett, mert a főtértől kissé távolabb, a városfal mentén, apró házak között található a minorita szerzetesek Szentlélek tiszteletére szentelt kolostortemploma. A hatalmas 14. századi gótikus templom pompás barokk berendezését a jezsuiták készítették a 17. században. Ennek megtekintése után búcsút vettünk Lőcsétől.

Igyekeznünk kellett, hogy még a nyitvatartási időben elérkezzünk Csütörtökhelyre (Szepescsütörtökhely). Nagyon vártuk már, hogy a szemet gyönyörködtető, Szent László tiszteletére épült templomot, a Szapolyai család kétszintes gótikus kápolnájával megnézhessük. A párizsi St. Chapelle mintájára készült, káprázatosan szép látványt nyújtó templomnak fala alig van, hatalmas színes ablakai pillértől pillérig érnek, ezek magyar szenteket és Szent László legendáját ábrázolják. Gyönyörű tartópillérek, gazdagon díszített függő karzat, hálóboltozatos mennyezet jellemzi. Az alsó rész a Szapolyai család temetkezési helyéül szolgált volna – végül Szepeshelyen temetkeztek. A kápolnát pompás arányaival, remek művű részletei miatt a magyarországi gótika ékkövének nevezik.

Már késő délutánra járt az idő, amikor utolsó állomásunkra, Szepesdarócra, megérkeztünk. A betegápoló antonita szerzetesek Szent Erzsébet

tiszteletére szentelt római katolikus temploma 13. századi eredetű, kéthajós gótikus templom. Nincs tornya, boltozata eredetileg fából volt. Csodálatos freskói 14. századiak, Remete Szent Antal életét, valamint az oltárfalon az Angyali üdvözetet és a Keresztrefeszítést ábrázolják.

A mai Szlovákia közigazgatási felosztása a történelem során gyakran változott. Utunk során Eperjes megyében kalandoztunk. Ez magába foglalja az egykori Sáros és Szepes vármegyét, amelyek a Magyar Királyság északi területét jelentették. Reneszánsz városkái a Tátra lenyűgöző természeti szépségeik ölelésében fekszenek. Legnagyobb művészeti kincsük azonban a városi és falusi templomokban fennmaradt gótikus szárnyas oltárok és freskók sokasága. Hogy maradhatott meg ennyi érték? A török hódítás nem terjedt ki a mai Szlovákia területére. 1526-tól 1697-ig erre a területre korlátozódott a királyi Magyarország. Bár itt is voltak harcok, mégis itt maradtak meg a műemlékeink a legnagyobb számban. Legtöbbjük világörökségi helyszín. A felvidéki kisvárosok gazdagsága láttán, el tudjuk képzelni, hogy milyen lehetett Esztergom a középkorban, a maga 38 templomával. Köszönjük dr. Prokopp Mária túravezetőnek és a Mezei-házaspárnak, a szervezőknek, ezt a csodálatos három napot. Várjuk a folytatást!

A cikkhez Szabó László készített fényképfelvételeket.

Kaiser László

Retirálok

Retirálok, el, magamtól,
neked béke s jó legyen,
retirálok, el a mától,
múltakat meg vermelem.

Retirálok a jövőbe,
ne mondd azt, hogy nem lehet,
megpróbálom, így ostromlok
közeledő mennyeket.

Kitépnéd magad

Ismered te is, jó barátom,
ismered azt az érdek-arcot,
minek a béke, ha rád mered,
s nem kellene tusák és harcok,
megrémülsz, kiben mi lakozik,
mennyire nem ember az ember,
szeretned kéne, de csak okádsz
a semmibe fájó gyűlölettel.

Énedet utálva undorodsz tőle,
s kitepnéd magad – ha tudnád – belőle.

Lőcse, Szent Jakab-templom és a régi városháza, ma Szepesi Múzeum